

A méltányosságról.*

Irta: Ifj. dr. Szigeti László.

A méltányosság szót a jogalkotással, a jogalkalmazással kapcsolatban sokat emlegetik a jogászok és a nagyközönség egyaránt. Azt mondják egy-egy bírói ítéletre, „igazságos, de nem méltányos”, vagy „méltányos ítélet, de a törvény intézkedéseinek nem felel meg”, szembeállítják a szigorú jogot a méltányos joggal, az anyagi igazságot a törvényi jog formaságaival. A szabadjogi iskolák a törvényt az anyagi igazság, a bírói méltányosság akadályának tartják. Mások viszont a jogbiztonságot, a törvény tiszteletét féltik a méltányosság túlkapásaitól.

Ha ennyi vita van a méltányosság körül, ha a nagyközönség is érzi a kérdés fontosságát, ha az anyagi igazság és a formai jog ellentétere mutatnak rá, a törvények, így a Magyar Magánjogi Törvénykönyv Javaslatára és bírói ítéletek, jogegységi határozatok használják, szükséges, hogy a sokat emlegetett, de még nem határozott jogalkotási és jogalkalmazási tényező fogalmával és szerepével szembenézzünk. E fejtegetésem a méltányosság fogalmával a jogalkalmazásban foglalkozik.

A méltányosság szerepével bár más témával kapcsolatban már többször foglalkoztam, így az Ügyvédek Lapja 1928. március 15.-i számában „Az ítélkezés lélektanához” című és a Polgári Jog 1930. májusi számában a „A kódex stílusa” című cikkemben. E cikkek jelen fejtegetésemet kiegészítik.

A kontinentális jogalkalmazás az ú. n. deduktív rendszeren alapul. A bíró az államhatalmak elválasztásának megfelelőleg nem alkotja, hanem alkalmazza a fennálló jogot. A bíró megállapítja az elbírálandó esetben a tényállást, azután keresi a konkrét tényállásnak megfelelő törvényes tényállást és alkalmazza rá a törvényi szankciót. Leegyszerűsítve a jogalkalmazás egy szillogizmus: Törvényes tényállás = törvényes szankció (praepositio maior) eseti tényállás = törvényes tényállás (praepositio minor) eseti tényállás = törvényes szankció (conclusio).

Amennyiben a bíró nem talál teljesen egyező törvényes tényállást, úgy több törvényi tétel összevetéséből, általánosabb elvekből, vagy a törvény szelleméből köteles a megfelelő szankciót levezetni. A kontinentális kútfői rendszerben nincsen törvényi hézag, a jogszabályokban minden benne van közvetlenül vagy közvetve és a bíró nem tagadhatja meg az igazságszolgáltatást azon az alapon, hogy az esetre nincs jogszabály.

Ez a rendszer az egyéni önkénytől való félelem és a jogbiztonság érdekében az előre megszabott, általánosan elvont sza-

*) A Magyar Jogászegylet civiljogi szemináriumában tartott előadás.

bályhoz való menekülés szülötte. Évszázadok szenvedése váltotta ki ezt a szemléletet és ezek a szempontok fontosabbak voltak annál az áldozatnál, amit az általános szabálynak a konkrét esetre nem egészen reá szabott alkalmazása által az anyagi igazság rovására kell hozni.

A mi gazdasági válságoktól, világnézeti harcoktól zaklattott korunkban, azt hiszem, ez a félelem és menekülés ma is aktuális. Mint 1923-ban „A jogrendszer válsága” című cikkemben írtam (Magyar Jogélet 1923. október, november):

„A deduktív jogrendszer ilyen esetben, mint a mai kor is, már nehéz dilemma elé állítja a bírót, aki bölcs szociológus és jó jogász is. Látja egyrészt, hogy az életviszonyok újabb alakulása folytán a törvény egyes rendelkezései nem alkalmazhatók az anyagi igazság megsértése nélkül, másrészt jó jogász létére irtózik attól, hogy a törvénybe szofisztikus értelmezés útján saját szubjektív megoldását belemagyarázza. Hallunk ma beszélni arról, hogy a törvénynek vannak technikai, esetleges rendelkezései is, amiket a jog megsértése nélkül a mai viszonyokhoz lehet alkalmazni, más technikailag helyesebb megoldást lehet a helyére tenni. Akiben él a jogrendszer tisztelete és aki egy kissé jogtörténeti és alkotmányjogi szempontból nézi a dolgot, hamar meg fogja állapítani, hogy amint osztályozzuk a törvény rendelkezéseit, az a mi jogi szisztémánk felbomlására vezet és határozott jogrendszer hiányában jogi anarchiára. A deduktív jogrendszerben a törvény minden szava egyformán fontos, illetve a jogalkalmazó nem bírálhatja el, hogy mi lényeg és mi formális rendelkezés. A törvény személytelen és objektív betű és ha egyes jogalkalmazó emberekre bizzuk, hogy a lényegét kiszemeljék belőle, akkor a törvény szubjektív vélemények köpönyege lesz. Hogy mi a lényeg, azt minden ember egyéni vágyai, nézetei szerint ítéli meg, ezt láthatjuk pl. irodalmi munkák megítélésénél is. Hogy a törvény ilyen magyarázása mennyire egyéni önkénynek veti oda a jogalkalmazást, azt az előbbiek után, azt hiszem részletesen fejtegetni felesleges.”

A kontinentális jogalkalmazási rendszerrel szembe szokták állítani az angol-amerikai jogrendszert, mely a precedenseknek analógia útján kiépített rendszerén épül fel. Induktív rendszernek lehet nevezni. Az egyes szórványos esetekben hozott ítéleteknek egy-egy elvileg tisztább, állandósult fogalmazása vezéreset lesz és a bíró azt vizsgálja, van-e az eléje kerülő tényálláshoz hasonló tényállású vezéreset. Ha van, akkor analógia útján alkalmazza azt. Ha nincs, a hagyományok, a közfelfogás, a célszerűség alapján dönt, mely esetleg új precedenssé válik. A jogrendszer nagyobb rugalmassága abban van, hogy a precedenssel a teljes tényállás lesz jogszokássá, minden mellékes körülményével együtt és így a bíró, ha a konkrét tényállásban új elemeket lát, melyek a precedens eldöntésének alkalmazását

célszerűtlenné teszik, úgy annak megállapításával, hogy a precedens az eléje vitt ügyre nem vonatkozik, mellőzi azt. Így szemléljük a kútfői rendszereket.

Más képet kapunk, ha a jogalkalmazást a maga valóságában lélektani szempontból vizsgáljuk. A jó bírót rendszerint bizonyos jogsugalom vezeti, mely a tényállás megállapítása után benne ösztönösen kialakul. Ebben a jogsugalomban tudat alatt szerepet játszik a közfelfogás, de az egész beidegzett jogi világnézet, mely évek során a nemzeti jogrendszer elveinek megismerése és alkalmazása által a bíróban kialakult. Az intuitív megérzést a jogrendszer logikájával ellenőrzi. Ha a jogszabály többféle értelmezést enged, a bíró jogsugalma irányában dönt. Ha a törvény határozott szava ellentáll az ösztönös jogsugalomnak, akkor a bíró, aki a törvény alkalmazójának lelki kötöttségét érzi, jogsugalma ellenére a törvényt fogja alkalmazni. Ha ellenben az eset tényállása alapján ilyen jogsugalom nem alakul ki benne, akkor a törvény rendelkezéseiből fogja a döntést logikai úton levezetni.

Hol kapcsolódik be ebbe a gépezetbe a méltányosság lendítő kereke? Hogy alkalmazhat a bíró méltányosságot, mikor a törvényből kell neki mindent levezetnie és a törvényben minden benne van? Nincsen olyan test, mely a nehézkedési törvény elvont szabálya szerint esik, mert ott van a levegő ellenállása, esetleg más erők közbenjötté, mely az egyes esetekben a nehézkedés absztrakt szabályát módosítja és nincs olyan eseti tényállás, melyhez teljesen hasonló törvényes tényállás található lenne. Minden eseti tényálláscsoportban vannak ilyen tényálláselemek, melyek az elvont és épen azért csak a lényeges tényállási elemekre szorítókozó törvényes tényállásból hiányoznak. Épen úgy, mint nincsen „az ember“, „a ló“ — hanem csak egyes emberek, lovak, kikben több esetleges tulajdonság van, mely „az ember“, „a ló“ elvont fogalmában épen azért nincsen meg, úgy minden eseti tényállás tartalmaz a törvényes tényálláson felül egyéb tényálladási elemeket. Itt kezdődik a méltányosság szerepe. A bíró megvizsgálja, hogy ezek az esetleges tényálladási elemek a tényálláscsoport jellegét, sajátos képét módosítják, megváltoztatják-e, vagy pedig lényegtelenek. Ha közbönsnek találja őket, úgy a törvényes tényállás fenforgása folytán alkalmazza az illető törvényi szankciót. Ha ellenben az esetleges tényállási elemek a bíró megítélése szerint olyan többletet alkotnak, melyek az egész tényállás képét megváltoztatják, úgy már a törvényes tényállástól különböző tényálláscsoport van előtte, melyre a törvényes szankció alkalmazása az anyagi igazság rovására menne és más megfelelőbb tényállást tartalmazó jogszabályt, vagy pedig több jogszabály összevetéséből kialakuló, az eseti tényálláshoz hasonló jogszabály szankcióját fogja alkalmazni. A törvényértelmezés eszközei a logikai

értelmezés, az analógia, a megszorító és kiterjesztő értelmezés. stb. igénybevételénél a bírót az eseti, egyéniesített célszerűség fogja a tudat alatt vezetni. A fogalmak nem állnak mereven elválasztva egymás mellett, az élet tarkaságában csak átmenetek vannak, nem szigorú elhatárolások. Schopenhauernek van egy ábrája, amely azt óhajtja megjeleníteni, hogy a rokon fogalmak metszik egymást. Hogy valami csere vagy adás-vétel, vállalkozási vagy szolgálati szerződés, örökség vagy hagyomány, lényeges tévedés-e vagy lényegtelen, gondatlanság vagy vétkes bal eset, kellő teljesítés vagy nem — fokozatos átmenetek kérdése. A bíró ítéli meg, hogy melyik jogszabálycsoport alkalmazása lesz célszerűbb. Ez a jogalkalmazás „filius ante patrem”-je, hogy a bíró először vizsgálja, hogy melyik jogintézmény szabályozása felel meg az egyéni esetben az anyagi igazságnak és e szerint sorozza az eseti tényállást a megfelelő törvényi tényállás alá. Ezt mondja Grosschmid akkor, amikor utal arra, hogy valami jogi fogalom alá tartozni, annyit jelent, mint e jogi fogalomra megállapított szabályok alá esni, anélkül, hogy a valóságban annak kellene lennie. H. T. 46. §. 2. bek.: „A semmis házasságot megszűnése, vagy semmissé nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha azt meg sem kötötték volna.” A H. T. 62. §-a szerint a megtámadási határidőn belül meg nem támadott, vagy utólagos felmentés, beleegyezés, jóváhagyás és helybenhagyás által orvosolt megtámadható házasságot úgy kell tekinteni, mintha megtámadhatóság fenn sem forgott volna. A H. T. 67. §-a szerint a megtámadható házasságot megtámadási perben való érvénytelenítés nélkül megszűnése előtt érvényesnek kell tekinteni, míg megszűnése, vagy érvénytelenné nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna. Tehát más és más körülmények mellett érvényesnek, máskor meg nem kötöttnek tekintendő ugyanaz a házasság, ami csak annyit jelent, hogy egyszer az érvényes házasságra eső szabályok alkalmazandók rá, máskor pedig nem. De a szokásjog alapján az sem áll feltétlenül, hogy a semmis házasságot megszűnése után úgy kell tekinteni, mintha meg nem kötötték volna, mert a fiktív házasságnál a jóhiszemű félre nézve, továbbá a házasságból származó gyermekekre nézve ezentúl is az érvényes házasság szabályai alkalmazandók. Így a jóhiszemű házastfélnek van közszerzeményi joga (K. 737/1927.). A gyermekek a törvény által törvényesítettnek tekintendők (legitimatio ex lege; K. 441/1905.). A jogban sokszor valami nem fekete vagy fehér, hanem egyszer-fehér, egyszer fekete, aszerint, hogy milyen szabálycsoport alkalmazását tartja a törvényhozó célszerűnek. Grosschmid mondja a naturális obligatióról: „Feléd fordítanak egy táblát, színe fehér, rá van írva: nem tartozol. Ha megérinted pénzzel, a tábla megfordul, másik oldala fekete és rajta a felírás: Tartoztál!”

Hozzájárul a jogalkalmazás nagy jelentőségéhez az a körülmény, hogy a törvény, illetve a szokásjogi tétel meghatározásai, parancsainak nagy része nem jogi műszó, hanem a közönséges értelemben vett szavakból áll, melyeknek fogalmi köre, terjedelme nincsen körülhatárolva, jelentése időnként és helyenként változik. A szavak, az emberi közösségnek e lelki jelei, a gondolatok, a felfogások változásával jelentésükben módosulnak, tágabb, vagy szűkebb értelmet nyernek, sőt sokszor egészen más fogalmi területre helyeződnek át. Hogy mi a fogyatékos elmetehetség, a tapasztalatlanság, a könnyelműség (Mtj. 1715. § 1932: IX. 1932: IX. t.-c. 1. és 9. §§.), mi a veszély elhárítására szükséges mérték (Mtj. 1715. §.), mi a közvetlen veszély (Mtj. 1713. §.), mi a gondatlanság, a kellő gondosság (pl. Mtj. 1721. §.), mi az erkölcstelen életmód (Mtj. 1561., Ht. 80. §. c), mi a házastársi köteleesség súlyos és szándékos megsértése (Ht. 80. §. a), mi a feldultság (Ht. 80. §.), vagy az ipari alkalmazott vigyázatlanságával mikor veszélyezteteti az üzletbiztonságát (1884: XVII. t.-c. 93. §) — mind oly szavak, melyeknek jelentését, tartalmát a közfelfogás határozza meg. A jogi műszavak közül azokat, melyeknek tisztázása a joggyakorlat és a jogtudomány feladata, a törvények esztönyszerűleg szintén nem definiálják, de az újabb törvények sokszor határozottan a bírónak mérlegelésére bizzák a szankció alkalmazásának vagy mellőzésének eldöntését. Maga a vétkes felelősség alaptétele (Mtj. 1737. §.) csak az esetben alkalmazandó, „amennyiben, tekintettel a körülményekre, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megkívánja.” A nem vagyoni kár megtérítése is több törvényben attól van függővé téve, hogy az eset körülményeire való tekintettel a méltányosság megkívánja-e? (1914: XIV. t.-c. 39. §.) Helyesen utalnak a törvényhelyek az eset körülményeire. *Az eset körülményeinek figyelembevétele az általános szabály eseti alkalmazásánál — az eseti körülmények méltánylása, — ez a méltányosság.* Mivel pedig a jogalkalmazás lényege éppen az általános szabálynak eseti döntés keretében való alkalmazása, a jogalkalmazás lényege, levegője, szükség-szerű velejárója a méltányosság, többet mondhatunk: *a méltányosság maga a jogalkalmazás művelete, művésze.* Teljesen téves tehát az a felfogás, mely a törvénnyel a méltányosságot, sőt magával a joggal az esethez simuló anyagi igazságot szembeállítja, mely a törvényt a méltányosság kerékkötőjének tartja, mert törvény-, jogszabályalkalmazás és méltányosság azonos fogalom. *A törvény nem a méltányosság kerékkötője, akadálya, hanem a méltányos jogalkalmazás a törvény beteljesülése, az egyes esetben való foganatba vétele.* Ha a törvény deduktív alkalmazása méltánytalanságra vezet, az vagy a törvénynek a hibája, vagy az eseti körülményeket nem méltányoló, a törvény fogalmait rosszul alkalmazó, az eseti tényállást tévesen idegen

törvények tényállás alá vonó jogalkalmazás következménye. Ha: a törvényhozó a hibás, úgy ezért nem lehet magát a jogalkalmazás rendszerét hibáztatni, az sem a jogalkalmazás hibája, ha valaki életfelfogása szerint a törvény értelme, a törvényhozó szándéka nem felel meg a bíráló egyéni felfogásának az anyagi igazságról.

Azt hiszem, eléggé kimutattuk, hogy a jogalkalmazásban a kontinentális deduktív szemlélet mellett is, mely a bírót csak tükörnek tartja, aki a jogszabályt az egyéni esetre visszatükrözi, a bírónak nemcsak passzív, hanem erősen alkotó, tevékeny szerepe van, mikor a jogot alkalmazza. A jogalkalmazás egyuttal lassú, szerves jogfejlesztés és így jogalkotás is. Kérdezhetné valaki, mire való akkor a kútfői szemléletünk fikcióját fenntartani, mely szerint a bíró csak egyszerű logikai gépezet, minek fenntartani a jog hézagmentességének hamis tételét? Miért nem vallhatja be a bíró, hogy itt hézag van és miért ne ítélhessen ilyen esetben a gazdasági, a társadalmi célszerűség szerint? Ne felejtjük el, hogy beidegzett szemléletmódoknak igen nagy lelki hatása van. A bíró mikor jogot alkalmaz, akaratlanul, észrevétlenül jogot is alkot, de a bíró érezze úgy, hogy ő csak a törvény érvényesülésének hű tolmácsa. Ez a lelki kötöttség megakadályozza abban, hogy tudatosan mellőzze a törvény akaratát, hogy saját körének, társadalmi osztályának felfogását tegye a törvényhozó felfogása helyébe. A jó bíró jogsugalmát törvényes értelmezési szabályok mellett is érvényesíteni tudja, hiszen láttuk, milyen hosszú az út a törvény szövegétől az eseti döntésig.

A bíró lelki kötöttségére jellemző pl. a m. kir. Kúria 49: jogegységi döntésének indokolása. Tudvalevőleg ez a döntés mondta ki a 198. számú elvi határozat megváltoztatásával, hogy a polgári bíró nincsen kötve a büntetőbírónak a bűnösség kérdésében hozott ítéletéhez. Ezt az egészen általános kérdést igyekeznek tételes törvényhelyekkel megindokolni. Így a Pp. 234. §-ának abból az intézkedéséből, hogy a polgári bíró nem köteles a polgári eljárást a büntető eljárás befejezéséig felfüggeszteni, hogy a Pp. 3. §-a az ellenkező módon rendelkező, a váltóhamisítás esetén követendő eljárásról szóló 1874: XVI. t.-c. 7. §-t hatályon kívül helyezte, de hivatkozik általános elvekre is, így a Pp. 270. §-ában foglalt szabad mérlegelés elvére és arra, hogy „a szóbeliség és közvetlenség elvéből folyó általános perjogi szabály, hogy minden bíróság önállóan bírálja el azokat a kérdéseket, amelyek a hatáskörébe utalt igény eldöntéséhez szükségesek.” A jogrendszerből vett érvek után foglalkozik a döntés indokolása azzal az aggálllyal, hogy az ellenkező döntések lehetsége a jogbiztonságot veszélyeztetné. Többek között azt mondja: „Ennek a jogpolitikai szempontnak a megfontolása a *törvényhozást* illette akkor, amikor a Bp. Pp. megalkotásával a polgári és büntetőbírói eljárásnak önállósága mellett foglalt

állást. *A bíróságnak alkalmazkodnia kell a törvény félremagyarázhatatlan rendelkezéséhez, és a jogegységi tanács csupán megnyugtató céljából foglalkozik az említett aggodalommal.*” Ez az indoklás mutatja, hogy a tradíción alapuló lelki beállítottság milyen lényeges hatással van a valóságban. Kétségtelen, hogy tudat alatt a határozat meghozatalánál ezek a célszerűségi aggályok tényezők voltak, de a bíróság köve érzi magát a törvényhez, magát csak a jog alkalmazójának tartja, a jogpolitikai szempontok a törvényhozás hatáskörébe tartoznak. És nemes gesztussal a célszerűségi indokokat csak a lelkek megnyugtató céljából, de nem kötelességszerű feladatából hozza fel.

A Kúria 43. számú polgári jogegységi döntvénye tulajdonképpen merész újítást hoz be, mikor megengedi, hogy valaki felperesként maga nevében lépjen fel, mikor nem ő az anyagi jogi hitelező. A döntés érdemi helyességére itt nem térek ki. De ez a döntvény is csak mint a jogszabályokban megtestesült jogelvek alkalmazásának esete jelenik meg, indokolásában a jogosítványok részleges átruházásának és a megbízásnak a perbeli érvényesítésre kiterjedő jogelvére támaszkodik.

A m. kir. Kúria 66. sz., az autógarázs-tulajdonos törvényes zálogjogát megállapító jogegységi döntése érdekes példája a fogalmak egymásmellettségének és metszésének, melyről előbb beszéltünk. Az ú. n. „autógarázs-szerződés” bérleti és más szerződési típusok vegyülete ú. n. negotium mixtum. A törvényeink ugyan egyes szerződéstípusokat szabályoznak, de ezt jobb hiányban tesszik, mert a szerződéseknek, az innominát kontraktusoknak számtalan változatát nem szabályozhatják! Tehát nálunk a szerződéstípusok külön szabályozásának nincsen az a jelentősége, mint a kezdetleges római jogban, — hol a jogérvényesítés csak bizonyos határozott tartalmú szerződési alakzatok számára volt lehetséges. Milyen szabályok érvényesüljenek a egyes típusu szerződésekre? A többféle ügyletszabály együtt? Ezek ellentétesek lehetnek. Csak a túlnyomó érdekű szerződési részre vonatkozó jogszabály? Ez sokszor a többi részben elérni kívánt gazdasági cél rovására menne. A megoldás, amit egyes törvények is használnak, az amit „a megfelelően alkalmazandó” kifejezéssel jelölnek meg. A célszerűség szerint az autógarázsszerződés egyszer a bérleti, más tekintetben esetleg a munkavállalói, vagy vállalkozói szerződés szabályai alá esik. A negotium mixtum nem az egyes szerződéstípusok egymásmellettsége, elege, mint Kauser Lipót állítja (Jogászegyleti értekezések III. évf. 12. sz. „Fogalomkultusz és életszerűség”), hanem az egységes gazdasági cél által egybefoglalt egység, vegyület, melyben az elemek egymáshatása folytán az alkotó ügyletek természete is megváltozik. Az autógarázs-szerződés se nem bérlet, se nem munkavállalási szerződés — hanem egy külön sajátos innominát szerződés, melyre a célszerűség szerint bizo-

nyos vonatkozásban a bérleti, bizonyos vonatkozásban más szerződéstípus, vagy az általános szerződési szabályok alkalmazandók.

Felvethetné valaki a kérdést, hogy ha a méltányosság maga a jogalkalmazás és nincs ellentétben a törvényi joggal, mivel lehet magyarázni azt, hogy olyan két kiváló jogrendszerben, mint a római és angol jog, hosszú időn át a szigorú jog (strictum jus, common law) és a méltányossági jogrendszer (jus aequum, equity) egymás mellett fejlődtek. Meg kell állapítanunk, hogy ez a kettősség patológikus tünet és e kiváló jogrendszerek kezdeti hibáival van összefüggésben.

A szerződési formák és a jogérvényesítési eszközök kötöttsége és határozott tipikus alakja, melyek analogia útján nem voltak a szigorú jog keretében kiterjeszthetők, a legis actiok határozott száma és formája, a szerződések tipikus kizárólagos formái és alaki kellékei a szigorú jogot zárt területté tették, melyeknek kiterjesztése új igényekre nem volt lehetséges. A tradíciók túlságos tisztelete és a gyakorlati érzék kompromisszumából született meg a szigorú jog és a méltányossági jog. A szigorú jog nem volt fejlődésképes és védtelenül hagyta az újabb felmerülő igényeket — a fejlődés a méltányossági jogrendszerben ment végbe. A praetori formuláris eljárás és a praetori edictum egyes jogi írók álláspontja szerint nem is volt jog, hanem a praetor hivatali idejére szorítókozó közigazgatási intézkedés, az angol equity eredetileg a kancellár kegyelmi aktusa volt és csak később fejlődött ki jogrendszerre. A praetori jog kifejlődése „adjuvandi vel supplendi vel corrigendi juris civilis gratia” történt, az angol méltányossági jog pedig dr. Arthur Kuhn szerint „ein berichtigendes Hilfsystem”. A fejlődés vége az edictum perpetuum által a méltányossági jogrendszer összeolvasztása volt a szigorú joggal, az angol common law és equity is csak formailag őrizte meg külön állását.

Az előbbi fejtegetések azt hiszem meggyőzők abban a tekintetben, hogy még törvényi kódex mellett is nem annyira az a veszély fenyeget, hogy az eseti körülményekhez való simulása a jognak nem elég rugalmas, mint inkább az, hogy a törvényt általános szabályozás ki nem küszöbölhető emberi hiányainál fogva a jogbiztonság, a jogegység és velük a jogszabályok normatív ereje nem valósítható meg. Ne feledjük el, hogy a jogszabály a törvényhozó, a közösség akarata, mely csak előzetes általános szabályozás útján valósulhat meg és ha a törvény alkalmazása helyett a bíró iudiciuma, egyéni jogsugalma dönt, a közösségnek le kell mondanai céljai, parancsai érvényesüléséről. De a törvény elsősorban önkéntes engedelmesség útján valósul meg a jogszabály normatív szabályozó erejénél fogva, mely a polgárok viselkedését irányítja. Hogy kívánhatjuk meg a törvény önkéntes követését, ha nem tudjuk előre, mi a jog, a

norma? Hogy kössenek az egyesek jogügyleteket, melyeknek célja határozott jogi hatás előidézése, ha a bírótól függ utólagosan, hogy milyen jogi hatás áll be és milyen nem?

Dr. Szladits Károly professzor mondja „Groschmid és a magyar kötelmi jog” című jogászegyleti előadásában: (Jogászegyleti értekezések IV. évf. 1—2. sz.): „...nem szabad felelnünk, hogy maga a jogbiztonság egyúttal az egyedi igazság követelménye is. Az igazság *elemi* kivánalmait sérti, ha a jóhiszemű fél egyszerre olyan bírói döntéssel találja magát szembe, amelyet az eddigi jogalkalmazás jóhiszemű mérlegelésével sem láthatott előre. Nem hiába mondja Hedemann „Die Flucht in die Generalklausel” című tanulmányában, hogy a blanketta-szabályok túlságos bőkezű alkalmazása szükségszerűen az egész jogrendszer elpuhulására vezet.”

Az a méltányosság, mely az általános szabályozást akarja feleslegessé tenni; mely az eseti körülmények szerint az előzetes szabályozás korlátja nélkül akarja az anyagi igazságot megtagadni, visszatérés a kádik bölcs eseti bíráskodásához, mely kultúránkkal, a jogállam, annál inkább a népjóléti állam céljával ellenkezik. A jog, a társadalmi együttélés és együttműködés előzetes szabályozója, szervezete és nem valami határozatlan eszméi cél megsértésének előre nem ismérhető, utólagos megtorlása. Lemondani az előzetes általános szabályozásról, annyi lenne, mint lemondani gondolkodásunk évezredes örökségéről, kialakult szabályairól azért, hogy az ősember ösztönös közvetlenségét visszanyerjük.

Nincsen jogalkalmazás méltányosság, de nincsen igaz méltányosság egyénileg alkalmazandó, előre megállapított jogszabály nélkül. Legyen a törvény méltányos, hogy a jogalkalmazás törvényes lehessen.

Végrehajtás védett gazdák ellen.

A gazdatartozások rendezése tárgyában kiadott rendeletek, nemcsak a gazdaadósokra vonatkozóan tartalmaznak szociális védelmi intézkedést, hanem közelről érintik az ország egyéb foglalkozású és hivatalú lakosságának jelentékeny részét, majdnem összességét: mindazokat, akik gazdáknak bármilyen formában hiteleztek. Nagy jelentősége van tehát annak a kérdésnek, hogy a hitelező milyen végrehajtási cselekmények foganatosításával juthat követeléséhez.

A végrehajtási kérdésekkel az e tárgy körben kiadott 3 legjelentősebb rendelet: a 14.000/1933. M. E. sz. rendelet (továbbiakban R.) a 16.200/1933. M. E. sz. rendelet és a 10.000/1935. M. E. sz. rendelet (továbbiakban II. R.) foglalkozik.

A R. 9. §-a mondja ki, mely végrehajtási korlátozások védik a